VILJATEEMA

Ennen koneen hankintaa on tärkeää tietää mahdollisimman hyvin koneelle tuleva käyttöikä sekä käyttömäärät. **TUTKIJA REETTA PALVA, TYÖTEHOSEURA**

Viljan tuotantokustannusten hallinta parantaa kannattavuutta

Viljan markkinahintojen vaihtelua voi puskuroida, kun hallitsee oman viljelyn tuotantokustannukset ja pyrkii tuotantopanoksia kasvattamatta suurempaan satoon.

Viljamarkkinoilla hinnat olivat korkealla vuosina 2011–2012. Korkea hintataso riitti pitämään taloudellisen tuloksen plussan puolella, vaikka tuotantokustannukset nousivat selvästi.

Viime syksystä alkaen viljan hinnat ovat alentuneet reippaasti, mutta kustannukset ovat edelleen pysyneet korkeina.

Viljelyssä tulisi tavoitella entistä korkeampaa satoa, etteivät nousevat kustannukset syö tulosta.

Omien tuotantokustannusten tiedostaminen ja ajantasainen laskenta antavat hyvän pohjan viljelypäätöksiin ja tuotannon kannattavuuden parantamiseen.

Nykyisillä hintasuhteilla kannattava tuotanto edellyttää markkinoilla ja sadon määrässä onnistumista sekä tuotantokustannusten pysymistä hallinnassa.

Pro Agrian viljelyn kehittämisryhmien tuloksista on nähtävissä, että parhaan neljänneksen tulokseen vaikuttavat eniten keskiarvoja parempi sadon määrä ja siitä saatu hinta sekä muita pienemmät kiinteät kustannukset.

Hyvälaatuisella sadolla on aina mahdollista saada keskimääräistä parempi hinta. Lisäksi myynnin ja hintasuojauksen oikea ajoitus vaikuttavat suuresti lopputulokseen.

Kevätvehnän tuotantokustannukset

Lähde: Pro Agria

	Vuosi 2013 toteutunut sato 4 500 kg/ha	Vuosi 2014 ennakko: Sato 4 500 kg/ha	Sato 5 000 kg/ha (120 kg N)	Sato 6 000 kg/ha (140 kg N)
Muuttuvat kustannukset, e/ha	455	440	462	506
– siemen	91	90	90	90
– lannoitus	174	158	180	218
– kasvinsuojelu	51	50	50	57
– muut (polttoaine ym.)	139	142	142	149
Kiinteät ja työkustannukset, e/ha	907	907	907	907
Tuotantokustannus yhteensä, e/tn	**303**	**299**	**274**	**236**
Nettotuotantokustannus, e/tn[1)]	**175**	**172**	**159**	**140**

[1)] Kun tuet huomioidaan vähentävinä tekijöinä, on samalla sadon vähimmäishintavaatimus (tulos, jossa nettovoitto on ± nolla, tällöin ei vielä jää katetta toiminnan kehittämiseen ja investointeihin)

Kevätvehnän tuotannon tulokset tiloittain 2013

	Paras neljännes	Heikoin neljännes
Sato, kg/ha	5 000	4 000
Sadosta saatu hinta, e/tn	183	177
Muuttuvat kustannukset, e/ha	447	462
– josta lannoituskustannus	178	170
Kiinteät ja työkustannus, e/ha	747	1 056
– joista konekustannus	199	305
Nettovoitto/-tappio, e/ha	**301**	**–243**
Tuotantokustannus, e/tn	**239**	**380**

Lähde: Pro Agria

Hyvillä sadoilla kustannuksia vastaan

Viime vuonna kehittämisryhmien tuloksissa kaikkien kevätviljojen tulos oli heikko vaihdellen rehuohran 100 euron tappiosta kevätvehnän 10 euron voitolliseen tulokseen hehtaarilta.

Heikkoihin kannattavuuksiin olivat syinä noin neljänneksen laskeneet sadon markkinahinnat ja korkeina pysyneet viljelyn kustannukset.

Sadosta saatuja tuottoja pienensi merkittävästi viljan hinta, joka oli noin 50 eurolta tonnilta alempi kuin edeltävällä kaudella. Lisäksi viljelyn kustannukset ovat olleet nousussa vuodesta 2007 alkaen. Esimerkiksi vuosien 2009–2011 keskimääräisiin viljelyn kustannuksiin nähden vuoden 2013 kustannukset olivat lähes neljänneksen suuremmat.

Viljelykustannuksista erityisesti lannoite- ja muut kustannukset, jotka sisältävät poltto- ja voiteluaineiden kustannukset, ovat nousseet eniten, ja niissä on myös eniten ollut vuosittaista vaihtelua. Sen sijaan siemen- ja kasvinsuojelukustannukset ovat pysytelleet suhteellisen vakaina.

Tuotantokustannukset suunnilleen ennallaan

Ennakkolaskelmien mukaan kevätvehnän tuotantokustannus vuonna 2014 on lähes samaa tasoa kuin viime vuonna 4,5 tonnin hehtaarisadolla.

Jos kevätvehnäsato olisi viisi tonnia hehtaarilta, tuotantokustannukset alenevat noin 25 euroa tonnilta, vaikka tuotantopanoksia käytettäisiin hieman enemmän.

Mikäli tuotantopanoksia lisäämällä satoa saataisiin kuusi tonnia hehtaarilta, tuotantokustannus alenee yli 60 euroa tonnilta.

Tuhannen kilon sadonlisäys ei välttämättä ole helppoa, eikä onnistu tuotantopanosten käyttöä lisäämällä. Se vaatii maan rakenteen ja vesitalouden hyvää kuntoa, viljelykiertoa sekä edullisten esikasvivaikutusten ja parhaiden lajikkeiden hyödyntämistä.

Kun nämä tekijät ovat kunnossa, tällöin ei välttämättä edes tuotantopanosten käyttöä tarvitse lisätä sadonlisien saamiseksi. Samalla saadaan puskuria myös sään ääri-ilmiöiden torjumiseksi.

Kustannusten vaihtelu on suurta

Kasvinviljelyn tuotantokustannuksista yli puolet on kiinteitä kuluja eli koneiden, rakennusten ja pellon pääomakuluja sekä yleiskustannuksia.

Konekapasiteetin oikea mitoitus on yksi tärkeimmistä tekijöistä kannattavaan tulokseen pääsemiseksi. Viljelypinta-alaan nähden liian suuri konekapasiteetti heikentää merkittävästi kannattavuutta, jos koneita ei pystytä käyttämään oman tilan viljelyn lisäksi muuhun käyttöön, esimerkiksi koneurakointiin.

Tuotantoon kiinnitetylle pääomalle olisi saatava käyttökelpoinen korko. Kasvintuotannon talousseurannan laskelmissa käytettävä korkoprosentti omalle pääomalle on viisi prosenttia. Se vastaa pääoman tuoton ohjearvoissa tyydyttävän kannattavuuden alarajaa.

Tilojen välisissä tuloksissa suurimmat erot ovat olleet sadon määrissä ja konekustannuksissa.

Viime vuosina eroja ovat selittäneet viljelykasvista riippuen yhä enemmän myös lannoituskustannukset ja sadon myyntihinta.

Vuoden 2013 tuloksissa parhaimmat tilat ovat päässeet kevätvehnän tuotantokustannuksessa 239 euroon tonnilta. Näillä satotaso oli 5 000 kiloa, lannoituskustannus 178 euroa ja konekustannukset 199 euroa hehtaaria kohti.

Vastaavasti heikomman tuloksen tekijöillä kevätvehnän tuotantokustannus oli 380 euroa tonnilta, kun satotaso oli 4 000 kiloa, lannoituskustannus 170 euroa ja konekustannus 305 euroa hehtaarilta.

Tulokset käyvät ilmi Pro Agrian Lohkotietopankin tuloksista, johon on kerätty Pro Viljelys -viljelyn kehittämisryhmien talousseurannan tuloksia kymmenen vuoden ajalta 600–1 000 tilalta vuosittain.

Omat kustannukset kannattaa selvittää

Tieto omista viljelykustannuksista helpottaa päätöksentekoa satoa myytäessä, kun vaihtelevia hintaennusteita verrataan omiin tuotantokustannuksiin. Toisaalta tuotantokustannusten laskennalla saadaan selville tuotantoa eniten rasittavat kuluerät.

Jos tilan tuotantokustannukset poikkeavat huomattavasti keskimääräisestä, on syytä arvioida oman tuotannon kustannusrakennetta ja miettiä sopivia ratkaisuja toisaalta sadon lisäämiseksi ja toisaalta kustannusten hallitsemiseksi.

Pohtiminen on hyvä aloittaa niistä peltolohkoista, joilla sato jää useina vuosina alle tavoitellun, ja niistä kustannustekijöistä, jotka poikkeavat eniten keskimääräisestä. Kaiken tulee perustua suunnitelmalliseen viljelyyn eli tuotetaan sitä, mistä on kysyntää.

Kasvintuotannon tuotantokustannuslaskelman tekeminen auttaa hahmottamaan millä hinnalla, milloin ja millaisissa erissä kannattaa sato myydä.

Pro Agrian asiantuntijat tekevät tilan tietoihin ja toteutuneisiin tuloihin ja menoihin perustuvia tuotantokustannuslaskelmia. Tämän lisäksi netissä toimivalla laskurilla, Tuottopehtorilla *www.tuottopehtori.fi* pystyy vertailemaan eri tuotannontekijöiden vaikutuksia tuotantokustannuksiin.

SARI PELTONEN
Pro Agria Keskusten Liitto

Polttoöljyn halpeneminen hillitsee kuivauskulujen nousua

Kevyen polttoöljyn hinta on laskenut seitsemän prosenttia viime vuoden kesästä, mikä jarruttaa kuivauskustannusten ja osin myös puintikulujen nousua. Vielä enemmän säästyy, mikäli helteinen sää jatkuu ja viljat saadaan pois pellolta kuivana viime vuoden tapaan.

Energiakustannus on iso kuluerä kuivurissa, mutta ei suurin. Öljyn ja sähkön osuus on ollut hieman yli kolmannes kuivauskuluista. Leijonanosa koostuu kiinteistä kuluista kuten rakennusten ja koneiston poistoista, koroista, vakuutuksista ja kunnossapidosta.

Tiedot on poimittu Työtehoseuran kehittämästä TTS-Kone -konekustannusohjelman esimerkkilaskelmista. Ohjelmalla pystyy arvioimaan kone- ja kuivauskulut omalle tilalle sekä vertaamaan niitä urakointitaksoihin.

Työtehoseura kokoaa joka toinen vuosi urakoitsijoilta tietoja taksoista. Tuoreimmat tiedot ovat vuodelta 2012 ja kysely tehtiin runsas vuosi sitten.

Energian hinta on ohjannut kuivauksen ja osin myös puinnin urakointitaksoja, vaikka puimurin kuluista energia nosuus on varsin pieni. Öljyalan keskusliiton tilaston mukaan hinnat nousivat etenkin 2007 ja 2011. Ne näkyivät kuivaustaksoissa seuraavana vuonna.

Puinti ja kuivaus eniten urakoituja

Leikkuupuinti ja viljan kuivaus ovat yleisimpiä urakoituja maataloustöitä.

Työtehoseuran julkaisemassa ”Konetyön kustannukset ja tilastolliset urakointihinnat” tutkimuksessa muistutetaan, että urakoinnin kannattavuus edellyttää oikeaa hinnoittelua, jotta urakoinnista kertyvät kulut saadaan katettua.

Kiinteät kustannukset kuten poistot ja korkovaatimus sekä säilytyskulut ja vakuutukset ovat olemassa, vaikka konetta ei käytettäisi ollenkaan.

Muuttuvat kustannukset, myös palkka, syntyvät koneen käyttömäärästä.

Kiinteät kulut ovat usein yli puolet kokonaiskuluista, jos kuljettajan palkkaa ei oteta huomioon. Mitä enemmän koneita käytetään, sitä pienempi on kiinteiden kulujen osuus.

”Ennen koneen hankintaa on tärkeää tietää mahdollisimman hyvin koneelle tuleva käyttöikä sekä käyttömäärät”, tutkija **Reetta Palva** Työtehoseurasta sanoo.

Kustannusten lisäksi urakoinnin hinnoitteluun vaikuttaa myös markkinoiden kysyntä ja tarjonta.

Puintitaksa lähestyi sataa euroa hehtaarilta

Työtehoseuran urakointikyselyn mukaan puintitaksat nousivat 3–4 prosenttia vuodesta 2010 vuoteen 2012.

Edellisvuonna hehtaarin puintiveloitus oli keskimäärin 97,9 euroa.

Edullisimmat taksat olivat alle 3,2 metrin leikkuupöydällä varustetuilla puimureilla urakoivilla.

Muilla taksat ovat keskimäärin hyvin lähellä toisiaan, sadan euron paikkeilla hehtaarilta, mutta yksittäiset veloitukset vaihtelivat muun muassa puintiolojen takia.

Keskihajonta oli 87–111 euroa hehtaarilta ja joku urakoi vielä halvemmalla tai kalliimmalla.

Viljan kuivauksen hinnat nousivat puintia jyrkemmin vuodesta 2010 vuoteen 2012 osin siksi, että kevyen polttoöljyn hinta harppasi kahdessa vuodessa yli kolmanneksen.

Keskikokoisessa 190–269 hehton kuivurissa keskiveloitus oli edellisvuonna 45,3 euroa tunnilta.

VEIKKO NIITTYMAA

Viljan kuivauksen urakkahinta 2006–12

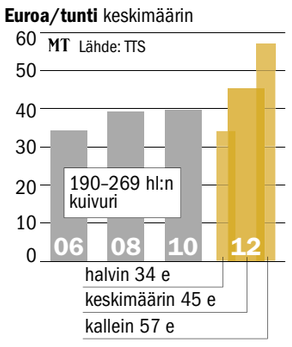

Puinnin urakkahinta 2006–12

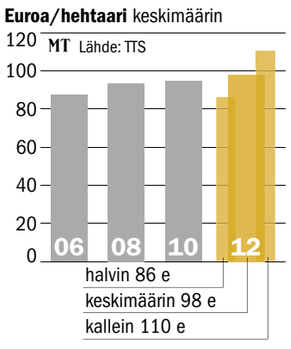

MARKKU VUORIKARI

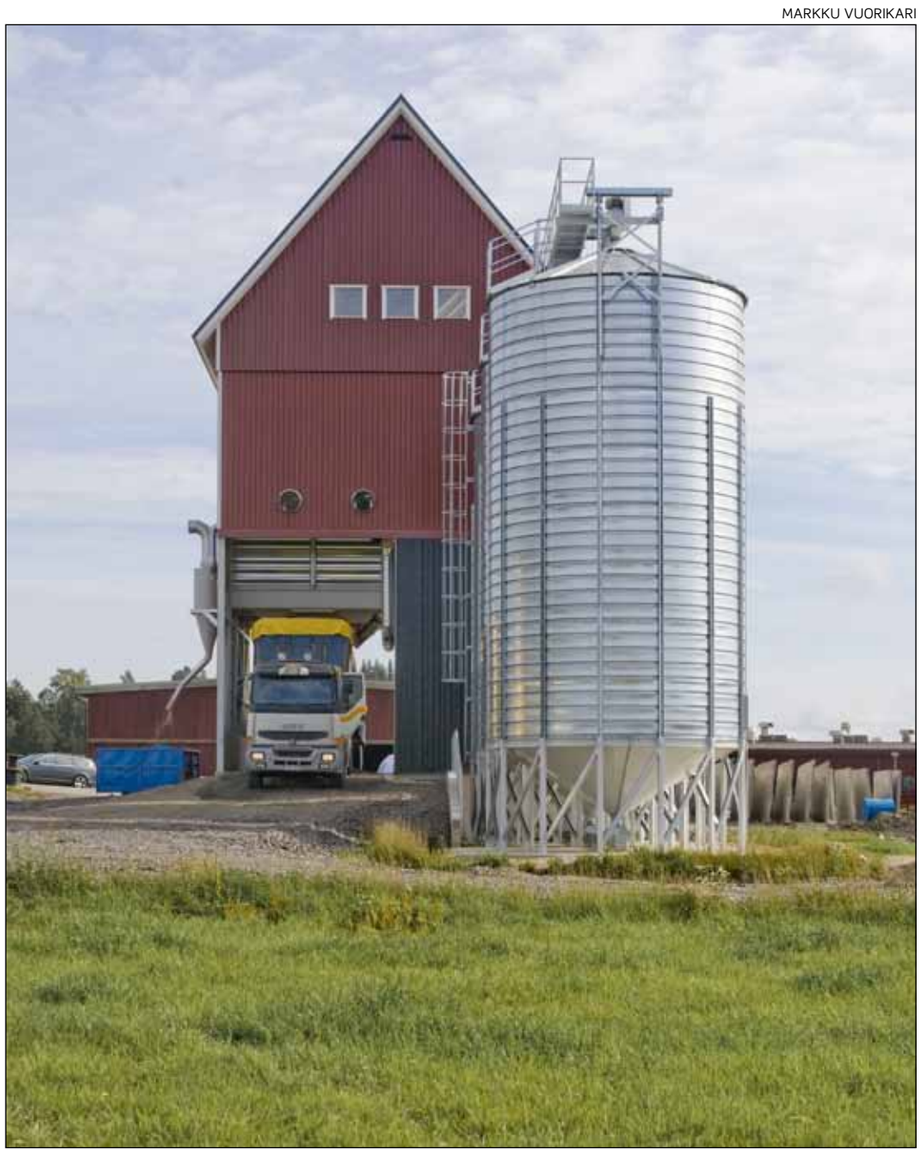

Öljyn ja sähkön osuus on noin kolmannes kuivauskuluista.

TTS-Kone auttaa konekulujen laskennassa

Työtehoseura julkaisi runsaat 20 vuotta sitten TTS-Koneen, jolla voidaan kätevästi laskea maatalouskoneiden ja -laitteiden kustannuksia joko oman tilan tarpeisiin tai urakointia varten. Vastauksen saa muun muassa siihen, paljonko koneella pitäisi urakoida, jotta investointi kannattaa.

Ohjelma on edelleen voimissaan. Sitä on uudistettu ja laajennettu useita kertoja, mutta nimi on pysynyt. Viimeisin iso uudistus tehtiin kolme vuotta sitten ja ohjelmasta tehtiin entistä helpompi käyttää.

Ohjelman tiedot luvataan pitää ajan tasalla. Tuorein päivitys on tältä keväältä. Samalla laskentaa tarkennettiin, toteaa asiantuntija **Eerikki Kaila** Työtehoseurasta.

Ohjelmaan lisättiin uusimman urakointihintakyselyn tulokset niin, että oman koneen tai koneketjun kustannuksia laskettaessa vieressä näkyy hinta, jonka urakoitsijat ovat veloittaneet samasta työstä. Se antaa vertailupohjaa oman koneen hankkimiseen, Kaila sanoo.

Työtehoseura selvittää toteutuneita urakointihintoja joka toinen vuosi. Uusimmat tiedot ovat vuodelta 2012. Jonkin verran hinnat ovat saattaneet sen jälkeen nousta. Seuraava kysely tehdään ensi talvena ja silloin kysytään tämän vuoden taksoja.

Kailalla ei ole tarkkaa tietoa ohjelman käyttäjämääristä. Ohjelma menee Käytännön Maamiehen vuosikertalevykkeen mukana kestotilaajille.

Lisäksi maatalousoppilaitokset ovat hankkineet käyttölisenssejä ja jonkin verran ohjelmaa on tilattu suoraan Työtehoseurasta.

Hinta on tällä hetkellä 99 euroa veroineen ja vuosipäivityksen saa puoleen hintaan.

Ohjelma toimii Windows-käyttöjärjestelmässä. Nettiversiota ohjelmasta ei ole, ainakaan vielä.

VEIKKO NIITTYMAA

Viljamarkkinoita voi seurata monesta lähteestä

Viljan hinta vaihtelee muun muassa sää- ja satotietojen mukaan.

Hinnan ennustaminen edellyttää tiivistä kotimaan ja maailman viljakaupan seurantaa.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus Tike seuraa toteutuneita tuottajahintoja. Seurannassa ovat sekä viljan perushinnat että laatukorjatut hinnat.

Hinnat tilastoidaan ensimmäiseen vastaanottopisteeseen toimitettuina.

Tilastoissa otetaan huomioon kuukausittain suurille viljanostajille lähteneet viljakuormat ja niistä tuottajan saama todellinen hinta.

Toteutuneet viljanhinnat julkistetaan jälkikäteen kuukausittain osoitteessa *www.maataloustilastot.fi*. Sivuilla on myös tietoa EU:ssa toteutuneista hinnoista.

Viljan hintoja voi seurata myös Maaseudun Tulevaisuuden markkinapalstalta. MTK:n jäsenverkossa Repussa voi seurata leipävehnän, rehuvehnän, leipärukiin, mallasohran, rehuohran, kauran ja rypsin hintoja.

Viljojen hintanoteerauksissa valikkoja on kolme: Suomi, Itämeren alue ja Manner-Eurooppa. Noteeraukset ovat paikkakuntakohtaisia.

Noteeraus ei kuvaa toteutuneita kauppahintoja vaan hintaa, jolla viljakauppaa käytäisiin tiettynä päivänä.

Vilja-alan yhteistyöryhmän Vyrin internetsivuilla *www.vyr.fi* voi seurata viljojen ja rypsin pidemmän ajan kotimaista kehitystä ja hintoja sekä futuurien hintoja eräissä maailman viljapörsseissä.

Kansalliseen viljastrategiaan liittyviä aikasarjoja ja ennusteita sekä tilastotietoa Suomen ja Itämeren maiden viljaketjujen toiminnasta löytyy Vyrin ja MTT Taloustutkimuksen perustamasta viljatietopankista osoitteesta *portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/viljatietopankki*.

Tietopankki on yhteydessä MTT:n Taloustohtori-palveluun ja hyödyntää sen viljantuotantoa koskevia tuloksia.

Viljan hintaseurantaan maailmalla löytyy linkkejä myös esimerkiksi K-Maatalouden ja Agrimarketin internetsivuilta.

Brittiläinen vilja-alan toimija Dalmark Group seuraa *www.grainportal.com* -sivustollaan useiden viljapörssien hintoja.

Suoraan maailman viljamarkkinoista saa tietoa esimerkiksi Maailman viljaneuvoston IGC:n sivuilta *www.igc.int* sekä brittiläisen vilja-alan asiantuntijaorganisaation HGCA:n sivuilta *www.hgca.com*.

Myös G20-maiden Amis-ryhmän (Agricultural Market Information System) sivuilla *www.amis-outlook.org* on runsaasti tietoa viljamarkkinoista, samoin Yhdysvaltain maatalousministeriön sivuilla *www.usda.gov*.

MAIKKI KULMALA

> **!** Viljan hinnan ennustaminen edellyttää tiivistä kotimaan ja maailman viljakaupan seurantaa.

Leipäviljojen hinnat* 2011–14 euroa/1 000 kg

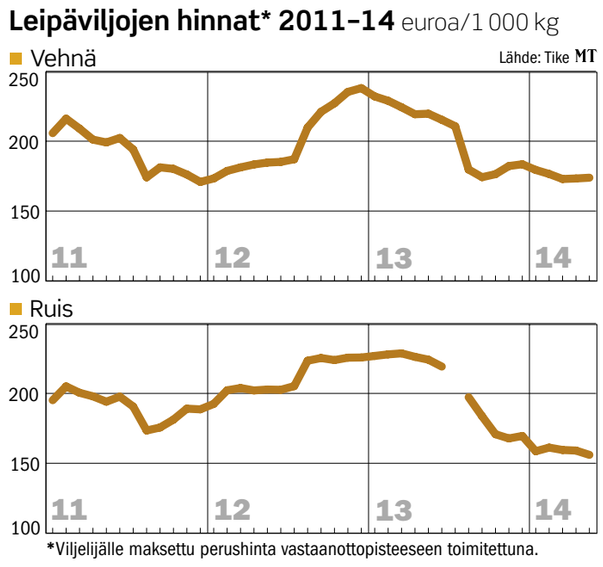

*Viljelijälle maksettu perushinta vastaanottopisteeseen toimitettuna.

Rehuviljojen hinnat* 2011–14 euroa/1 000 kg

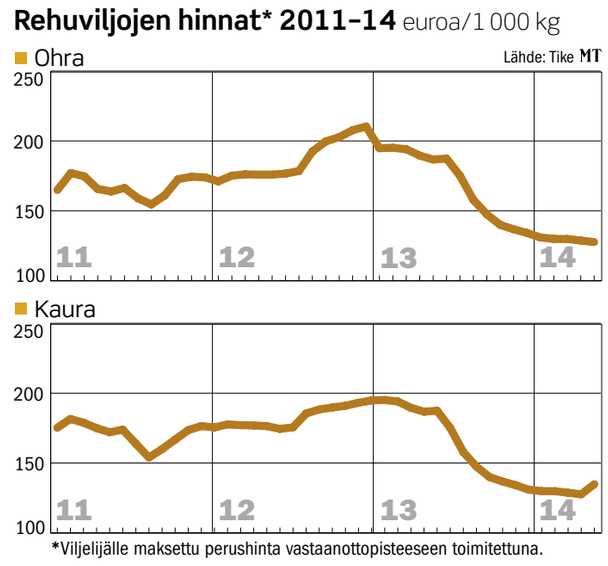

*Viljelijälle maksettu perushinta vastaanottopisteeseen toimitettuna.